

Anne git başımdan...

"Çocukluğumdaki hastalıklarım ve uzun süren ateşlenmelerim sırasında bu sesin bana aynı şekilde seslendiğini biliyordum: O zaman başımın üstünde dolanan ölüm tehlikesi, konuşmakta olan annemin sesini son derece tatlılaştırıyordu." Georges Bataille, 'Annem' adlı hikâyesinde çocukken sık sık hastalanan Pierre'in, annesi ile olan patolojik ilişkisini anlatır. Kendini bir iğrençlik sembolü olarak gören annenin ilgisini çekebilmek için hasta numarası yapar Pierre. Ki başının üstünde dolanan asıl tehlike de annesidir. Aralarında, kopmaz ve derin bir düşünce-duygu birliği vardır. Oğluna hayrandır, ona bir azizmiş gibi davranır ama kötülük yapmaktan geri durmaz.

Kar Kuyusu'nu okurken Bataille'in kült hikâyesini anımsamamak elde değil. Nitekim bir polisiye kurgusu içinde, aslolarak annelikteki kötülük kavramını irdeleyen ve bunu da uğursuzlukların timsali gece kavramını; hem kendi anlamı içinden, hem de mecazen kullanarak başaran Kar Kuyusu da, saplantılı bir anne-oğul ilişkisi romanı. Çocuğunu hasta eden, hırpalayan, tacize maruz bırakan bir anne üzerinden kurgulanan romanda, ölümden bile oğlunun kendisini sevmesini isteyen bir anne mevzu bahistir. Çocuğunu hem seven, hem delicesine ondan korkan; öldürmeye gücü yetmeyen, gerekirse onun tarafından öldürülmeyi arzulayan ve Bataille'in anne stereotipi gibi, ölümden de sevmeyi isteyen bir annesi, kendine masumca suç ortağı arayan Melike Hanım'ı, anlatısının düğüm kahramanı yapan Hikmet Hükümenoğlu'nun ilk romanı Kar Kuyusu'nun, üzerine yapılandırıldığı patolojik sevgi, suçta, alil ve aciz durumlarda mutluluğu arama hâli, bir bakıma Japon Samuray geleneğindeki, en haz verici anda ölümü arzulama, ölümsüzlüğe böyle bir zıtlık içinde kavuşma inancına da gönderme yapıyor kanımca.

Bir ilk romana göre heyecan uyandıran oyuncaklı ve sürprizli kurgu, biraz fazlaca geveze diline rağmen başarıyla ilerlerken; tür, polisiye olmaktan çıkıp psikolojik yanı ağır basan bir gerilim romanı hatta bir trajedi olarak beliriyor. Hükümenoğlu'nun sorunsallaştırdığı hastalık hâli; gecenin,

sözün ve annenin günahı üçlemesinde bağlanıyor birbirine.

Annenin egosuyla yaşadığı mutsuzluğun apaçıklığı, kendi çocukluğundaki travmatik kırılmalar; kendine hem en benzeyene hem de en zayıf olana, yani oğluna sirayet ederken ortak bir suç, bir hastalığın kendini çılgınlık derecesinde kışkırttığı ve korkuttuğu bir duygu durumu tüm romanı, sarıp sarmalar. Annenin batışı da çıkışı da, oğlun suç ortaklığı olmadan gerçekleşmez. Çünkü anne ile oğul arasında ömür boyu sürececek bir simbiyotik ilişki, ruhani bir mukavele söz konusudur. Anne figürü, otoriteryan bir baş aktör olarak 'iğrençliği' ve 'dehşeti' temsil ederken Bataille'ın 'Annem'indeki "Mezarın kenarındaki dehşet kutsaldır ve ben çocuğu olduğum bu dehşetin içine gömülüyorum," cümlesi, Hükümenoğlu'nun romanının üzerinde yükseldiği yapı taşı olarak çıkar açığa.

Gecenin uğursuzluğu

Eşinden ayrıldıktan sonra hayatına bir mânâ ararken yeni tanıştığı Tibet'e âşık olan Nur, verdiği özel İngilizce dersler ve çeviri ile yaşamını idame ettiremeyeceğini anlayınca, babadan kalma Galata'daki köhne dükkânı imar ederek Maya adını verdiği bir takı dükkânına dönüştürür. Mutad iş günlerinden birinde ansızın içeri giren ve kocasından yadigâr bir yüzüğün değerini öğrenmek isteyen Melike Berdanoğlu, geceleri ortaya çıkan sevimsiz siyah karganın gücünün yetmediği biçimde hayatını kâbusa çevirir Nur'un. Kocasını kaybettiğinden beri, dükkânın üst katında yalnız yaşayan bu kadın, Nur'u gecelerin tekin olmadığına ve korkmasına ilişkin biteviye uyarır. Nitekim kısa bir süre sonra 'kehanet' gerçekleşir ve Nur, simsiyah giysili bir adam ile kapkara köpeğince izlenmeye başlar. Dükkânın önünde bekçi gibi bekleyen bu suskun, korkutucu adam ve azman köpeği Kara, sözsüzlüğün ve gecenin uğursuzluğunun birer görüntüsüdür. Tüm uğursuzlukların gece husule gelmesiyle bu tekinsiz zaman dilimi de, romanın asıl atmosferini oluşturur.

Nur'u takip eden bu siyahlı ikili, Melike Hanım'ın, doğduğu günden beri Lanetli Çocuk olarak yaftalanan oğlu Nuri ve köpeği Kara'dır. Hastalığı asla teşhis ve şifa bulamayan Nuri, gecenin bekçisidir. Ve tüm melaneti, kendisi

bir kötülüğe dönüşerek defeder. İnsanlık tarihi boyunca daima korkunun zamanıdır gece; çünkü tüm uğursuzluklar gece ortaya çıkar; Nuri de öyle. Nuri uğursuzluğa koşmaz ama, gecenin içinde bir huzur, bir özgürlük bulur. Zaten ona başka bir şans da verilmemiştir Alvarez'in Gece adlı incelemesinde kendi hayatından verdiği örnek gibi "Eve, yetişkin mutsuzluğunun havası çökerdi geceleyin," ve Tezer Özlü'nün Çocukluğun Soğuk Geceleri'ndekine benzer biçimde orta sınıf evlerindeki riyakârlıktan kaçır Nuri. Düzene ucundan kıyısından muhalif romanda Nuri, toplumun kıştırıp delirttiği bir kurban; melek yüzlü Melike bir zalim, Tibet ile Nur ise sistemin berdevamını katalize eden tipler olarak çizilir.

Gecenin en sessiz ve karanlık vaktinin bile kendi ışığı vardır ama insanın kafasındaki karanlığı hiçbir şey aydınlatamaz. İnsanın kendinden bile sakladığı gizli arzu, korku ve fanteziler ruhun bilinmeyen karanlık yüzünde ışıldar. Öyleyse karanlıklar prensi Nuri değil, aydınlık yüzlü bir başka kahramanda aranmalıdır suç. Polisiyeye haşır neşir olan okur, sabahın çirkinlik ve pislikleri örten yüzüne odaklanır bu kez...

Susmak, anne emridir

Tibet, yıllarca İngiltere ve Bodrum'da yaşadıkdan sonra Arka Pencere isimli bir kafenin ortağı olmuştur. Hitchcock'a direkt göndermede bulunan Hükümenoğlu, böylece Tibet'i de örtük biçimde zanlı konumuna sokar. Dul bir öğretmen olduğunu çok sonra anlatan Tibet, hiç de inandırıcı değildir bu müphem yönüyle.

Sonra anlatıya, italik harflerle girip metne eklenen bölümler söz konusudur; bir ipucu nevînden. Sembolik anlatıya başvurulmuş bu bölümlerde 'flash back'lerle Nur'un çocukluğunu dinleriz kendi ağzından. Küçük balerin kız, anne ve babasına gösteri yapar. Ama ilgisiz bir anne vardır karşısında. Hatta sanki onunla alay eden bir anne... O da kendisini sürekli ihmal eden anneyi cezalandırır; en sevdiği küpeleri çalıp yok ederek. Nur'un kötülük yapma arzusu ve annesine hınç duygusu, kurgunun neresinde açılacaktır? Ya, yazar tarafından özellikle seçilen Nur ile Nuri isimlerindeki ses benzerliği... Yoksa kardeş midirler?

Karlı bir gece Nur dükkânda mahsur kalıp da Melike Hanım'da

konaklamak zarureti doğunca, yeni sorular da belirir. Gece yarısı uyandığında kendini çıplak bulan Nur, tecavüze mi uğramıştır? Muayenede tecavüze ilişkin bir bulguya rastlanmaz ama kahramanımız başına ne geldiğini de asla hatırlamaz. Nur'a bu kötülüğü yapan olsa olsa Nuri'dir. Ama ne o, ne annesi Melike tek kelime etmez. Melike gerçeği reddetmekte; Nuri ise korkudan konuşmamaktadır. Konuştuğu zaman çevresindekilerin başına mutlaka bir kötülük gelir çünkü. Susması, annesinin emridir. Okula bile göndermez onu, konuşmak zorunda kalmasın diye. Bir tür susma orucu içindedir: "Ağzım dilim mühürlü" hep bu cümleyi tekrarlar içinden. Annelikteki sapkınlık da çocukluktaki kronik ihmal edilmenin ürünüdür. Yetişkin kadın bebeklikteki korkusunu ve güçsüzlüğünü zalimce bir egemenliğe dönüştürüp zayıf ve bağımlı olanın yani kendi uzantısının üzerinde gösterecektir. Çocuk, cezalandırıcı anneyi, savunmacı bir biçimde idealleştirebilir ya da bir "iyi-nesne" imgesinden parçalayarak ayırır. Alçaltılan cezalandırıcı anneye özdeşleştirilen "alçaltılmış kötü benlik" genellikle bastırılır. Öyleyse Bataille'a bir kez daha kulak vermekte fayda var: "Bu ölü dünyada annem kollarımın arasında iken gözlerimi kamaştırmış olan parıltıyı unutmaktan başka ne yapacaktım? Ama şimdiden biliyordum: Hiçbir zaman unutmuyacaktım."

• KAR KUYUSU

Hikmet Hükümenoğlu, Everest Yayınları, 2005, 290 sayfa, 10 YTL.

HANDE ÖĞÜT